

Nova meterska mera in vaga.

(Piše Ivan Tomšič.)

Prestopimo zdaj k meri za poveršja ali tako imenovanim ploskovnim meram. Ploskovne mere niso nič posebnega ali novega, ker so osnovane na podlagi dolgotnih mer. Kvadrat, čegar vsaka stran je po 1 meter dolga, imenuje se kvadratmeter ali meterkvadrat in se zaznamena sè znamenjem „□m.“ Mislite si dolgost decimetra, ki si ga lahko narišete na papir, kakor ga ste imeli v 2. listu „Vertca“, ter si po njegovej dolgoti narišite kvadrat, čegar vsaka stran bode po 1 decimeter dolga, in imeli bote decimeterkvadrat ali kvadratdecimeter. — Iz tega tedaj vidite, da nij pri tej stvari nič novega, nego to, da dobijo kvadrati imé od dolgotne mere, na katerej smo je osnovali. Imeli bi tedaj sledeče ploskovne ali kvadratne mere, ako si je denemo v pregled:

Jednôtine deline:

decimeterkvadrat (□dm) = $\frac{1}{100}$ □m
centimeterkvadrat (□cm) = $\frac{1}{1000}$ □m
milimeterkvadrat (□mm) = $\frac{1}{1000000}$ □m.

Jednôtine množine:

Dekameterkvadrat (□Dm) = 100 □m
Hektometerkvadrat (□Hm) = 10000 □m
Kilometerkvadrat (□Km) = 1000000 □m
Mirijameterkvadrat (□Mm) = 100 milijonov □m.

Iz tega pregleda takój spoznate, da je pri tej meri delitev stotinska, a to zató, ker je delitev in množitev kvadratna. Tedaj je:

1 □m = 100 □dm = 10000 □dc = 1000000 □mm;

1 □m = $\frac{1}{100}$ □Dm = $\frac{1}{10000}$ □Hm itd.

To bi bile splošne ploskôvne mere. A imeli bodemo še posebno mero za zemljiška poveršja. Jednôta nove zemljiške ali poljske mere je **ar**. Ta mera nij nič drugega nego kvadrat, čegar vsaka stran meri deset metrov. Ar je tedaj toliko, kolikor 100 □m. Deseti del ara se imenuje decijar; deseti del decijara se imenuje: centijar itd. 100 arom bodemo rekli: Hektar. Iz tega zopet vidite, da poljska mera nij nič novega, nego povzeta je po kvadratnej meri in samo imena so predrugačena, a to zaradi tega, ker je ta mera posebno poljemerstvu namenjena.

Dosedanje ploskovne mere so bile □ seženj, □ čevelj itd. Polje smo merili z oralom, ki je imel 1600 □ sežnjev, a druge daljine po miljah, ki je imela 10,000 oralov. V prihodnje tega več ne bode treba, ker bomo imeli novo po metru osnovano ploskovno mero. Za danes naj bode dosti, ter naj vam samo to še omenim, da so ravnokar prišle na svitlo nove avstrijske meterske mere in uteži, ki jih je narisal in v slovenskem jeziku na svitlo dal Ernest Matthey-Guenet. Vse mere so narisane na velikej karti papirja in to v svojej pravej podobi, kakoršne so v resnici. Nobena šola in nobena gostilnica naj bi ne bila brez te karte, pa tudi po drugih premožnejših hižah naj bi si jo kupili, da se ljudje učé nove meterske mere, ki kmalu stopi v javno življenje. Matthey-Guenetova karta v slovenskem jeziku se dobiva pri bukvarji Gerber-ju v Ljubljani po 70 kraje. Kedor koli ima „Vertec“ naj seže po njo, da vse to lahko tudi pogleda, kar pišemo o novej meterskej meri.